

KATE CHOPIN

UYANIŞ

Çeviri: SUAT ERTÖZÜN

KATE CHOPIN
UYANIŞ

Can Klasik

Uyanış, Kate Chopin

İngilizce aslından çeviren: Suat Ertüzün

Awakening

İlk baskı: Stone&Kimball, 1899

Bu çeviride kaynak alınan basım: Penguin Classics, 2018

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2020

3. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editörler: Seçkin Selvi, Şirin Etik

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No.17/1 Oda:1

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-4575-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

KATE CHOPIN
UYANIŞ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Suat Ertüzün

KATE CHOPIN, 8 Şubat 1850'de Missouri, ABD'de Catherine O'Flaherty olarak dünyaya geldi. Annesi, St. Louis'deki Fransız ailelerden birine mensuptu. Beş yaşındayken kaybettiği babası ise İrlanda asıllı, başarılı bir işinsanıydı. Chopin, kadınların yönetimindeki bir evde büyüdü. Anneannesi onun yaşantısında bilhassa önemli bir rol oynadı, güçlü ve bağımsız bir kadın figürü olarak muazzam bir örnek teşkil etti. Yirmi yaşındayken, varlıklı bir adam olan Oscar Chopin'le evlendi. Kocasının ölümünden sonra ilk romanı *At Fault*'u (Kusurlu) yazdı. Bundan dokuz yıl sonra yayımladığı ünlü romanı *Uyanış*'la tüm tepkileri üzerine çekti ve sansüre uğradı. Kitaplarında kadınlık ve anelik meselelerini yaşadığı dönemden beklenmeyecek bir açıksözlülükle ele alan Chopin, 22 Ağustos 1904'te öldü. Bir yazar olarak eserleri, günümüzde kadın özgürleşmesi bağlamında yeniden keşfedilmektedir.

SUAT ERTÜZÜN, 1971'de Hollanda'da doğdu. İlkokulu Hollanda'da, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü 1996'da bitirdi. Bir süre bankacılık ve turizm sektöründe çalıştıktan sonra çevirmenlik yapmaya başladı. Oscar Wilde, Kiran Desai, J.M. Coetzee, Rudolfo Anaya, Julia Glass, John Hughes, Sybille Bedford, John Banville, Patricia Highsmith, Stephen Greenblatt, Aimee Bender, V.S. Naipaul gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı.

I

Kapının dışında asılı duran kafesteki sarı-yeşil papağan sürekli tekrarlıyordu:

“Allez vous-en! Allez vous-en! Sapristi! Tamam!”

Biraz İspanyolca ve kapının öbür yanındaki kafeste asılı duran ve çıldırtıcı bir ısrarla ıslıklı notalarını öttüren alaycı kuş dışında kimsenin anlamadığı bir dil daha konuşabiliyordu.

Gazetesini rahat rahat okuyamayan Mr. Pontellier bir bezginlik ifadesi ve nidasıyla yerinden kalktı. Revaktan aşağı yürüyerek, Lebrun evlerini birbirine bağlayan dar “köprüleri” geçti. Ana binanın kapısı önünde oturmuştu. Papağan ve alaycı kuş Madam Lebrun’e aitti ve istedikleri kadar gürültü çıkarabilirlerdi. Mr. Pontellier de, onların eğlencesinden bıktığında yanlarından ayrılma ayrıcalığına sahipti.

Ana binadan sonra dördüncü, en sondan da ikinci yapı olan kendi evinin kapısının önünde durdu. Oradaki sallanan hasır sandalyesine kuruldu ve bir kez daha gazete okuma uğraşına daldı. Günlerden pazardı; gazete

1. (Fr.) Defolun buradan! Defolun buradan! Vay canına! (Ç.N.)

bir önceki güne aitti. Pazar gazeteleri Grand Isle'a henüz ulaşmamıştı. Mr. Pontellier piyasa analizlerine zaten bakmıştı; şimdi de başyazılara ve önceki gün New Orleans'tan ayrılmadan önce okuma fırsatı bulamadığı önemsiz haberlere huzursuzca göz atıyordu.

Mr. Pontellier gözlük kullanıyordu. Kırk yaşında, orta boylu ve gayet ince yapılı bir adamdı; hafif kamburu vardı. Yandan ayırdığı saçları düz ve kahverengiydi. Bakımlı sakalını kısa tutardı.

Arada bir gözlerini gazeteden kaldırıp etrafı süzüyordu. Konakta her zamankinden daha fazla gürültü vardı. Ana binaya, onu öbür evlerden ayırt etmek için "konak" deniyordu. Kuşlar gevezelik etmeye ve ötmeye hâlâ devam ediyordu. Farival ailesinin ikiz genç kızları, piyanoda "Zampa"dan¹ bir düet çalıyorlardı. Madam Lebrun hışımla kâh içeri giriyor kâh dışarı çıkıyor, içerideyken bahçivân çocuğa tiz perdeden emirler yağdırıyor, dışarıdayken de aynı tizliği koruyarak yemek odasındaki uşağa talimatlar veriyordu. Zinde, alımlı bir kadındı ve kolları dirseklerine kadar inen beyaz elbiseler giyerdi hep. İçeri girip çıktıkça kolalı eteği hışırdıyordu. Konağın berisindeki evlerden birinde, siyah giyimli bir başka hanım ağırbaşlılıkla yukarı aşağı adımlıyor, tespih çekiyordu. Pansiyondaki birçok kişi, ayin için Beaudalet'nin yelkenlisiyle Chênrière Caminada'ya gitmişti. Kimi gençler dışarı çıkmış, su meşelerinin altında kroket oynuyorlardı. Mr. Pontellier'nin dört ve beş yaşlarındaki gürbüz iki çocuğu da oradaydı. Dörtte bir siyah kanı taşıyan bir dadı dalgın, düşünceli bir edayla onların peşinde dolaşıyordu.

Mr. Pontellier tuttuğu gazeteyi elini gevşetip bıraktı ve bir puro yakıp içmeye başladı. Bakışını, sahilde bir

1. Fransız besteci Louis Joseph Ferdinand Hérold'un ilk kez 1831'de Paris'te sahnelenen operası. (Ç.N.)

salyangoz hızıyla ilerleyen beyaz şemsiyeye dikti. Su meşelerinin cılız gövdeleri arasından baktığında, sarıpatyaların ilerisinde onu apaçık görebiliyordu. Uzaktan seçilebilen körfez, puslu mavi ufka karışıyordu. Şemsiye ağır ağır yaklaşmaya devam ediyordu. Pembe astarlı si-perliğin altında Mr. Pontellier'nin karısı Mrs. Pontellier ve genç Robert Lebrun vardı. Eve vardıklarında, biraz da yorgun bir edayla, destekleyici sütunlara yaslanarak ve-randanın üst basamağına karşılıklı oturdular.

Mr. Pontellier, "Bu saatte, bu sıcakta yüzmek hiç akıl kârı değil!" diye seslendi. Kendisi gün ağarırken denize girmişti. Bu sabah o yüzden ona böyle uzun geliyordu.

Sonra karısına hasar görmüş, değerli bir eşyasına ba-
kar gibi bakarak, "Yanmaktan tanınmaz hale gelmişsin,"
diye ekledi. Kadın ellerini, güçlü ve biçimli ellerini kal-
dırdı ve ince, keten bezinden elbisesinin bol kollarını bi-
leklerinin üstüne doğru sıyrarak onları ciddiyetle incele-
di. Sahile inmeden önce kocasına verdiği yüzükler aklına
geldi. Sessizce elini ona doğru uzattı, ne demek istediği-
ni anlayan kocası da yüzükleri yeğinin cebinden çıkarıp
karısının açık avucuna bıraktı. Yüzüklerini parmakla-
rına geçiren Mrs. Pontellier kollarıyla dizlerini kavraya-
rak karşısındaki Robert'e baktı ve gülmeye başladı.

Miskin ve keyifli bir ifadeyle bir ona bir öbürüne
bakan kocası, "Ne oldu?" diye sordu. Tam bir saçmalıklık;
denizdeki maceralarını aynı anda anlatmaya çalıştılar.
Fakat söze dökünce kulağa pek eğlenceli gelmemişti.
Bunu onlar da fark etti, Mr. Pontellier de. Adam esneyip
gerindi. Sonra kalktı ve Klein Otel'e gidip bilardo oyna-
mak istediğini söyledi.

"Sen de gelsene," diye önerdi Robert'e. Robert'se
açıksözlülükle, olduğu yerde kalıp Mrs. Pontellier'le soh-
bet etmeyi yeğleyeceğini söyledi.

Mr. Pontellier gitmeye hazırlanırken karısına, "Eh
peki, sıkıldığın zaman sav gitsin, Edna," diye öğütledi.

Kadın, “Şunu alsana,” deyip şemsiyeyi uzattı. Mr. Pontellier şemsiyeyi alıp başının üstüne kaldırdı ve merdiveni inerek uzaklaştı.

Karısı, “Yemeğe gelecek misin?” diye arkasından selenildi. Adam bir an durakladıktan sonra omuz silkti. Yeleğinin cebini yokladı; orada on dolarlık bir banknot vardı. Emin değildi; erken yenen yemeğe belki gelirdi, belki de gelmezdi. Klein’da kimi bulacağına ve “oyun”un çapına bağlıydı bu. Bunu söylemediyse de durumu anlayan karısı güldü ve başını sallayarak onu uğurladı.

Babalarının gidişini gören iki çocuk da onun peşinden gitmek istedi. Mr. Pontellier onları öptü ve şekerlemeyle fıstık getirme sözü verdi.

II

Mrs. Pontellier’nin hayat dolu parlak gözleri vardı; saçının rengine benzeyen açık kahve gözler. Onları hızla bir şeye yöneltir ve derin bir tefekkür veya düşünce labirentinde kaybolmuş gibi öyle bakakalırdı.

Kaşları saçlarından bir ton daha koyuydu. Gür ve neredeyse düz olan o kaşlar, gözlerinin derinliğini perçinliyordu. Bir kadın güzelliğinden çok maskülen bir güzelliğe sahipti. Yüzündeki şaşmaz samimiyet ifadesi ve hatlarının birbiriyle çelişen incelikli oyunu büyüleyiciydi. Tavırları alımlıydı.

Robert bir sigara sardı. Puroya gücü yetmediği için sigara içtiğini söylerdi. Cebinde Mr. Pontellier’nin ona ikram ettiği puro vardı ama onu yemek sonrası için saklıyordu.

Kendi hesabına gayet münasip ve doğaldı bu. Ten rengi açısından arkadaşından pek de farklı değildi. Sinekkağıdı tıraşlı yüzü, aradaki benzerliği daha da belirgin kılıyordu. Açık çehresine kaygının gölgesi vurmamıştı.

Gözleri, yaz gününün ışığını ve rehabetini toplayıp yansıtıyordu.

Mrs. Pontellier verandada duran palmiye yaprağından yelpazeyi alıp kendini yellemeye girişirken, Robert sigarasından çektiği hafif nefesleri dudaklarının arasından dışarı salıyordu. Durmaksızın çene çalıyorlardı: çevrelerindeki şeyler; (tekrar eğlenceli bir boyut kazanan) sudaki keyifli maceraları; rüzgâr, ağaçlar ve Chênrière'e giden insanlar; su meşelerin altında kroket oynayan çocuklar ve şimdi de "Şair ve Köylü"¹ uvertürünü çalan Farival ikizleri hakkında. Robert kendi hakkında da epey konuştu. Sonuçta pek gençti ve cahil sayılırdı. Mrs. Pontellier de aynı sebeple biraz kendisinden söz etti. İkisi de birbirinin söylediklerini merakla dinliyordu. Robert sonbaharda, kendisini bir servetin beklediği Meksika'ya gitme niyetini anlattı. Hep Meksika'ya gitmeye niyetleniyor ama nedense hiç gidemiyordu. Bu arada, eşit derecede bildiği İngilizce, Fransızca ve İspanyolca sayesinde değerli bir kâtip olarak çalıştığı New Orleans'ta bir ticarethanedeki mütevazı işini bırakmıyordu.

Yaz tatilini her zaman olduğu gibi, Grand Isle'da annesiyle birlikte geçiriyordu Robert. Hatırlayamayacağı kadar eski zamanlarda "konak", Lebrun'ler için lüks bir yaz sefasıydı. Şimdi de daima *Quartier Français*'den² seçkin ziyaretçilerle dolu bir düzine kadar kır eviyle çevrili olarak, Madam Lebrun'e doğuştan gelen bir hak gibi görünen kolay ve konforlu bir hayat sürme imkânı tanıyordu.

Mrs. Pontellier babasının Mississippi'deki büyük çiftliğini ve Kentucky'nin çayır salkım otuyla ünlü bölgesindeki genç kızlık evini anlattı. İçine işlemiş ve adeta seyrelip yitmiş olan hafif Fransızlıkla beraber Amerikalı

1. Franz von Suppé tarafından, 1846 yılında bestelenen üç perdelik bir opera. (Y.N.)

2. (Fr.) Fransız Mahallesi. (Ç.N.)

bir kadındı o. Ülkenin doğusunda yaşayan nişanlı kız kardeşine ait bir mektubu okudu. İlgisi uyanan Robert, kız kardeşlerinin nasıl insanlar olduklarını, babasının neye benzediğini ve annesinin ne zaman öldüğünü öğrenmek istedi.

Mrs. Pontellier mektubu katladı; erken yenecek akşam yemeği için giyinme vakti gelmişti.

Kocasının kaybolduğu yöne doğru bir bakış atarak, "Léonce'un gelmeyeceği belli oldu," dedi. Robert de öyle düşünüyordu çünkü Klein'da bir sürü New Orleans'lı kulüp erbabı vardı.

Mrs. Pontellier'nin odasına geçerek yalnız bıraktığı genç adam basamakları inip salına salına kroket oynayanların yanına gitti ve yemek öncesindeki yarım saatini, Pontellier'lerin onu çok seven küçük çocuklarıyla eğlenerek geçirdi.

III

Mr. Pontellier o akşam Klein Otel'den döndüğünde saat on birdi. Keyfi pek yerinde, konuşkanlığı üzerindeydi. Gelişiyle, o sırada yatağa yatmış ve derin uykuya dalmış olan karısını uyandırdı. Soyunurken çene çaldı, ona gün içinde derlediği anekdotları, ufak tefek haberleri ve dedikoduları anlattı. Pantolon ceplerinden bir avuç dolusu buruşmuş banknot ve epey gümüş para çıkardı, anahtarlar, çakı, mendil ve cebinden çıkan diğer şeylerle birlikte onları yazı masasının üstüne gelişigüzel yığıdı. Mrs. Pontellier uykuya teslim olmuştu ve kocasına ancak yarım yamalak cevap verebiliyordu.

Adamsa tek varoluş nedeni olan karısının onu ilgilendiren konulara bu kadar kayıtsız kalmasından, onun sohbetine bu kadar az değer vermesinden derin hayal kırıklığı duymuştu.

Oğlanlara söz verdiği şekerlemeleri ve fıstıkları unutmuştu. Her ne olursa olsun onları çok sevdiği için bitişikte uydukları odaya geçip bir göz attı ve rahatlarının yerinde olup olmadığına baktı. Karşılaştığı görüntü hiç de tatmin edici değildi. Yataktaki ufaklıkları döndürüp yerlerini değiştirdi. Çocuklardan biri tekme savurup bir sepet dolusu yengeç hakkında konuşmaya başladı.

Mr. Pontellier, karısının yanına dönüp ona Raoul'un ateşinin çıktığını ve ilgiye ihtiyacı olduğunu bildirdi. Ardından bir puro yaktı ve içmek için açık kapının yanına gidip oturdu.

Mrs. Pontellier, Raoul'un ateşinin olmadığından gayet emindi. Yatarken oğlunun turp gibi görüldüğünü ve gün içinde hastalanacak hiçbir şey yapmadığını söyledi. Mr. Pontellier yüksek ateş belirtilerini yanılmayacak kadar iyi tanıyordu. Karısı, çocuğun şu an yan odada cayır cayır yandığından emin olabilirdi.

Onu özensizlikle, çocuklarını ihmal etmeyi alışkanlık haline getirmekle suçluyordu. Bir anne çocuklarına bakmayacaktı da ne yapacaktı? Yaptığı simsarlık işi başından aşkıydı. Hem ailesinin geçimini sağlamak için dışarı çıkıp hem de onlara bir zarar gelmemesi için evde kalarak iki yerde birden olamazdı ya. Adam ısrarcı bir tekdüzellikle konuşup duruyordu.

Derken, Mrs. Pontellier yataktan fırlayıp yan odaya geçti. Az sonra dönüp yatağının kenarına oturdu ve başını yastığına yasladı. Hiçbir şey demedi ve kocası meraklanınca ona cevap vermemekte diretti. Adam purosunu bitirince yatağa girdi ve yarım dakika geçmeden derin bir uykuya daldı.

Fakat Mrs. Pontellier şimdi büsbütün uyanmıştı. Biraz ağladı, gözlerini *peignoir*'ının¹ koluna sildi. Kocasının

1. (Fr.) Gecelik. (Ç.N.)

yanar halde bıraktığı mumu üfleyip söndürdüktan sonra yatağın dibindeki bir çift saten *mules*'ü¹ ayaklarına geçir-di ve verandaya çıktı, oradaki hasır sandalyeye yerleşip usulca ileri geri sallanmaya başladı.

Artık vakit gece yarısını geçmişti. Evlerin hepsi ka-ranlıktı. Onların evinin holünden tek bir ışığın zayıf ay-dınlığı vuruyordu. Bir su meşesinin tepesindeki yaşlı bir baykuşun ötüşü ve bu dingin saatte sakinleşen denizin hiç dinmeyen sesi dışında çıt yoktu dışarıda. Gecede yaşlı bir ninni gibi yükselen bir ses.

Gözyaşları Mrs. Pontellier'nin gözlerine öyle hızlı hücum etti ki, *peignoir*'ının zaten nemli olan kolları onla-rı kurulamaya yetmedi. Kadın bir eliyle sandalyenin ar-kasını tutuyordu. Kol kısmı bol olan geceliği, yukarıya kaldırdığı kolundan neredeyse omzuna kadar kaymıştı. Dönüp nemli ve ıslak yüzünü kolunun içine gömdü ve suratını, gözlerini, kollarını kurulamakla uğraşmadan öy-lece ağlamaya devam etti. Niçin ağladığını kendisi de bil-miyordu. Az öncekine benzer hadiseler, evlilik hayatında daha önce de yaşanmıştı. Bu hadiseler, kocasının bolca gösterdiği sevecenliği ve örtük de olsa kendini belli eden şaşmaz bağlığını hiç bu kadar gölgede bırakmamıştı.

Bilincinin yabancı bir bölgesinde peydahlanan tarif-siz bir baskı, bütün varlığını bulanık bir ıstırapla doldu-ruyordu. Bir gölge gibiydi bu, ruhunun yaz gününe çö-ken bir sis gibi. Garip ve bilinmedikti, bir ruh haliydi. Mrs. Pontellier orada oturmuş, içten içe kocasına sitem ediyor, adımlarını tutmuş olduğu yola sokan kadere ağıt yakıyor değildi. Kendi kendine bir güzel ağlıyordu, hepsi bu. Sivrisinekler cümbüş ediyor, dolgun ve sıkı kollarını ısırıyor, ayaklarının üstünü yiyordu.

1. (Fr.) Terlik. (Ç.N.)

Vızıldayarak iğnelerini batıran o küçük şeytanlar, belki gecenin yarısı kadar sürecek bir ruh halini dağıtmayı başardı.

Mr. Pontellier ertesi sabah vakitli kalkıp, onu rıhtım-daki vapura götürecek at arabasına yetişti. İş için şehre dönüyordu ve adadakiler gelecek cumartesiye kadar onu bir daha göremeyeceklerdi. Önceki gece sanki biraz denetimden çıkmış olan soğukkanlılığını tekrar kazanmış gibiydi. Bir an önce gitmek istiyor, Carondelet Caddesi'nde hareketli bir hafta geçirmeyi ipe çekiyordu.

Akşam Klein Otel'de kaldırdığı paranın yarısını karısına verdi. Çoğu kadın gibi parayı seven Mrs. Pontellier, kocasının verdiğini azımsanmayacak bir memnuniyetle aldı.

Banknotları birer birer düzeltip sayarken, "Bununla kardeşim Janet'e güzel bir düğün hediyesi alırız!" diye heyecanlandı.

Karısına veda öpücüğü vermeye hazırlanan Mr. Pontellier, "Merak etme, canım, kardeşine daha iyi bir hediye alacağız," diye güldü.

Etrafta koşturan oğlanlar bacaklarına yapıyor, getirmesini istediği şeyler için ona yalvarıyorlardı. Mr. Pontellier çok sevildiği için kadınlar, erkekler, çocuklar, hatta dadılar bile ona veda etmek için hazır bulunurlardı. Eski at arabası kumlu yolda kaybolurken karısı ayakta gülümseyerek el sallıyor, oğlanlar bağırıyorlardı.

Birkaç gün sonra Mrs. Pontellier'ye New Orleans'tan bir kutu geldi. Kocasını göndermişti. Kutunun içi *friandise*'ler¹ ve nefis tatlılarla –en güzel meyveler, *paté*'ler,² nadir bulunan şerbetlerden bir-iki şişe ve bol bol şekerlemeye– doluydu.

1. (Fr.) Şekerleme (Ç.N.)

2. (Fr.) Hamur işi. (Ç.N.)

Yirmi yedi yaşındaki Edna Pontellier varlıklı bir adamla evli, iki çocuk annesi, güzel bir kadındır. Ailesiyle yaz aylarını geçirmek için gittikleri tatil beldesinde kendisine ayırdığı vakit, denizle kurduğu ilişki ona yeni ufuklar açar. Öncelikle bir birey olarak kendini keşfetmeye yönelen Edna, bunu yaparken toplum tarafından belirlenmiş kadınlık ve annelik rollerini, evliliği sorgular.

Kimlik, toplum, aidiyet ve özgürlük kavramlarını, bir kadının tinsel ve cinsel farkındalığa erişmesini konu edinen *Uyanış*, salt bir aydınlanma değil aynı zamanda bastırılmış kadın kimliğinin beraberinde getirdiği huzursuzluğu açığa vuran özgün bir roman.

“Chopin olağandışı, ilginç bir yazar... Kadınların cinsel tutkularını, ailevi ve kişisel ilişkilerini irdeleyişi zamanının çok ötesinde.”

Jean Stafford, *The New York Times*

#dünyaklasikleri #amerikanklasikleri #kadınözgürleşmesi
#toplumsalcinsiyet #feminizm #ataerkiçtoplum

Kapak resmi: Franz Xaver Winterhalter

 can

 canyayinlari.com | f | s | v canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4575-1

9 789750 745751